

Польща, Ізраїль, Україна: прогулянки виставками

БОГДАНА ПІНЧЕВСЬКА

Відверто кажучи, концепція цієї статті полягає в спробі досягнути неосяжне. Чи, навпаки, за допомогою фрагментів вражень відтворити цілісну картину виявів сучасного мистецтва у трьох країнах, де через ряд цілковито мистецтвознавчих обставин авторці довелося прожити певні відтинки 2009 року.

Структура статті — три-чотири речення для кожної виставки, часто вартої окремої книги, — в даному випадку є цілковитим експериментом. Чимось на зразок спроби говорити формулами чи афоризмами, спробою підлаштуватись під такий нібито актуальний формат, котрого нібито вимагає сучасна друкована розмова, присвячена *fine art*, *contemporary art* чи будь-якій іншій формі сучасного мистецтва.

Contemporary art, Israel, July-August 2009

Для придатності до порівняння дві категорії мусять мати в основі хоч щось спільне. Коли йдеться про сучасне мистецтво, завдання полегшується за рахунок інтернаціональних орієнтирів художників контемпорарі-арт, що здебільшого використовують образний ряд, якщо не близький, то добре знайомий будь-якому з постійних користувачів інтернету та всіх інших міжнародних медійних проєктів.

Мистецтвознавче відрадження до Ізраїлю

літом 2009 року було досить насиченим для того, щоб я могла принаймні спробувати навести якісь основні риси, властиві сучасному мистецтву цієї країни. Отже, насамперед йтиметься про сучасне мистецтво країни, котра живе під постійною загрозою військового стану; країни, в котрій ніколи не було бароко; країни, народу котрої релігійні переконання кілька десятиків століть не дозволяли займатись скульптурою. Результати наведених та інших чинників можна було б коротко підсумувати у кількох тезах: Ізраїль, — це країна, де відсутня бездарна скульптура; де риси експресіонізму проглядають у будь-якому мистецькому творі; де — це, підкреслюю, суб'єктивне враження, — мистецький простір не обмежується стінами музеїв та галерей, позаяк кількість і якість міської скульптури переважає всі можливі уявлення про прекрасне будь-якого середньостатистичного європейця, однаково, з Західної чи Східної Європи.

Отже, Ізраїль, як будь-яка інша країна світу, має дві столиці: офіційну, культурний тонус котрої уособлює художнє життя країни, та культурну. Офіційною столицею країни був і залишається Тель-Авів; тут зосереджено більшість провідних музеїв та арт-галерей країни. Культурною столицею, роль котрої у Польщі відіграє Краків, в Росії — Петербург, в Україні — Львів, в Ізраїлі посідає Єрусалим. Ізраїлю властива

Вулична скульптура та галереї міста художників Ейн-Ход

певна, сказати б, культурна поліетричність, — невеликі міста чудово почуваються в ролі «арт-центрів», як, наприклад, несамовито гарний Цфат чи маленький Ейн-Ход, в котрому розташовано, окрім численних галерей та витонченого музею механічної музики, також Музей Дадаїзму, точніше, музей одного з співзасновників напрямку Марселя Янко.

Єрусалим — місто передусім релігійне, а потім, відповідно, туристичне, і воно заслуговувало на ці визначення протягом щонайменше двох тисячоліть. Тому немає нічого дивного в тому, що тут переважають насамперед історичні музеї, присвячені тим чи іншим епохам Міста міст. В Єрусалимі присутня несамовита кількість маленьких галерей та арт-салонів, представлено вигадливе декоративно-ужиткове мистецтво всієї країни, а ось галерей суто актуального мистецтва мені знайти не вдалося. Натомість сад навколо Музею Ізраїлю (<http://www.imj.org.il/>) заповнений творами сучасних скульпторів, а в самому музеї відбуваються тимчасові експозиції, серед іншого, присвячені творам сучасних митців. Тут цілкомовито послідовно поєднуються виставки «Family Traces» «Many Faces: Masks from Many Times and Many Places» та експозиції контемпорарі-арт на зразок творів фотографа та акціоніста Валі Експорт (VALIE EXPORT, <http://www.imj.org.il/exhibitions/2009/ValieExport/about.html>) чи чудового проекту актуального мистецтва, представленого тель-авівським центром сучасного мистецтва «Mani House» (сторінка виставки — <http://www.artisrael.org/event/2009-06/second-show-contemporary-art-from-the-israel-museum-jerusalem-at-mani-house-tel-aviv>).

Ізраїльські художники вживають вислів, котрий уточнює особливості арт-мапи країни: «Якщо виставка не відбулася в Тель-Авіві — вона не відбулася взагалі». Столиця країни систематизує своє мистецтво згідно світовим уявленням про тематичну ієрархію: академічні музеї, салони файн-арту, антикварні магазинчики, великі, на зразок згаданого «Mani-house» та маленькі центри контемпорарі арт посідають

кожен власне місце в продуманій системі арт-середовища. Ця ієрархічність, проте, позбавлена звичної, як на пострадянські країни, бундючності: Національний музей в Тель-Авіві (<http://www.tamuseum.com/>), де зберігається одна з кращих в світі колекцій мистецтва авангарду, включно з значною кількістю творів О. Архипенко, систематизована згідно іменам колекціонерів, що в різні часи представили свої зібрання НМТА, — систематично проводить виставки актуального мистецтва. На жаль, в музеї заборонено фотографувати, тому мені складно розкрити тут особливості побудови експозиції.

На жаль, зали Хелен Рубінштейн, присвячені суто контемпорарі арт, в липні і серпні, найспекотніших місяцях в країні, були зачинені; натомість на першому поверсі працювала представлена нью-йоркською фундацією виставка фотопортретів Енді Уорхола «Celebrity Portraits the Endy Warhol factory».

Невелика вулиця Гордон, одна з центральних вулиць Тель-Авіву, перпендикулярна «Арбату» Дизенгоф, справедливо користується репутацією «артистичної», позаяк фактично в кожному її будинку розташовано художню галерею. Кількість галерей/файн-арт салонів, з характерною схильністю до станкового живопису, де, проте, згідно ізраїльським арт-особливостям, переважають сюрреалістичні та експресіоністські мотиви, на зразок чудової серпневої експозиції в «Stern gallery» (<http://www.sternart.com/exhibition.asp?ID=27>) пропорційна кількості галерей актуального мистецтва, яскравим прикладом котрих можна вважати «The Engel Gallery» (<http://www.engel-art.co.il/>). Інсталяції липневої виставки Міхала Яніва, Фома<3, Орлі Хаммель, Міхала Ронена та Діті Капуано «Хороша дівчинка — мертва дівчинка» (<http://www.engel-art.co.il/exhibitions.php?id=77>) цілком заслуговували на увагу, — як, власне, і на чесне прохання не входити в зал з дітьми.

Загалом мистецьку ситуацію країни чудово розкриває ресурс <http://www.artisrael.org/>,

Вулична скульптура, Цфат

Вулична скульптура, Цфат

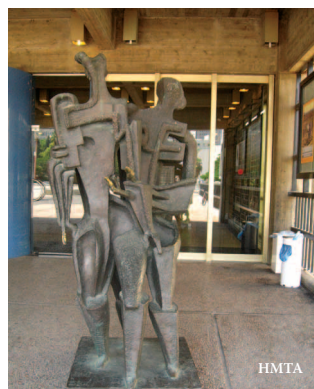
Вулична скульптура, Ейн-Хоа

Траса неподалік Тель-Авіву

Вулична скульптура, Ейн-Хоа

НМТА

некомерційне, між іншим, об'єднання промоції ізраїльського мистецтва за кордоном. Наголос на некомерційності не випадковий: на мою думку, культура, ставлення до якої дорівнює ставленню до особистої інтелектуальної гігієни, тобто явища повсякденного щоденного вжитку, значно здоровіше, аніж українська спроба перетворити і культуру також на один з предметів розкоші, дорогий і саме тому приступний одиницям.

Contemporary art, Warszawa, October 2009

Спорадичні закордонні відрядження у Варшаву, — гарний привід для порівняння арт-процесу двох «сусідніх» столиць. Інтелектуальний тонус міст і, відповідно, країн, котрі ці міста уособлюють, наразі сильно різняться. Відмін-

ності полягають найперше в уявленнях про те, що таке радикальність в мистецтві; що таке епатаж; що означає європейськість в культурі, якою мусить бути її естетика чи її характерні риси.

Варшавські виставки другої половини жовтня умовно поділяються на дві категорії: кілька ретроспектив на честь переосмислення надбань польського сучасного мистецтва; і виставки сучасних митців, чия творчість орієнтована на європейські форми мистецької артикуляції дійсності.

Отже, два проекти національного Музею у Варшаві (<http://www.mnw.art.pl/>), кожна з котрих зі різних причин, — осмислення актуальної тематики арт-простору, масштабів експозиції, тощо — неможливо уявити в сучасному Києві.

Експозицію виставки колекції фотографії Національного музею «Światłoczułe. Kolekcje fotografii w Muzeum Narodowym w Warszawie»

(www.swiatloczule.mnw.art.pl), що тривала від 11.09 до 15.11 2009, побудовано за хронологічним та тематичним принципом. Виставка розкрила фактично всю історію польської фотографії, від початків фото-мистецтва до наших днів. Зали і окремі блоки розділено, окрім хронологічних, за кількома простими і логічними ознаками: це, скажімо, світлини з персональних архівів та колекцій окремих арт-інституцій чи пам'яткоохоронних закладів, а також збірок митців та їх спадкоємців; світлини, впорядковані згідно жанрам (автопортрет чи монтаж у фотографії), тощо. До виставки видано польсько-англійський каталог з 952 фотографіями з колекції НМВ, котра налічує загалом близько 70 000 одиниць зберігання.

Маргінальний статус всіх видів українського фотомистецтва, позбавлених рекламних контек-

стів, на жаль, не дозволяє сподіватись на аналогічну за масштабами виставку у Києві, принаймні, протягом найближчих кількох років.

Проект НМВ «Інтервенція» («Interwencje», 11.09–30.12. 2009, www.interwencje.mnw.art.pl) справив подвійне враження, значно посилене цілковито позбавленою мистецьких рис київською подією, а саме свідомим підпадом київської філії «Я-галереї» на вул. Волоській. Тож порівняльний аналіз польського та українського сучасного мистецтва в даному випадку розпочався з геополітичних особливостей розуміння визначення «Інтервенція», котра в польському контексті, на щастя, не апелює до жодної, окрім культурної, політики. Сенс проекту полягає в екстремальному контрасті між стилістикою мистецьких творів різних країн та епох. Експозиція побудована за найпростішим з усіх

можливих чином: скажімо, в залі мистецтва 17 століття розташовано живопис чи фотографію митця XX століття; на тлі твору Яна Матейко, майстра монументального живопису XIX ст., виставлено фігурку XVII ст., буддійського Небесного Охоронця Півночі, одного з семи японських божеств щастя та багатства, тощо. Роботи підібрано таким чином, щоб фізичний формат та колорит творів гармоніював з творами постійної експозиції.

Огляд експозицій одного з найстарших центрів сучасного мистецтва в Варшаві, галереї Захента (<http://www.zacheta.art.pl/>), другої половини жовтня вартій окремої статті; зосереджуватись на кожній з них у зв'язку з надлишком матеріалу складно. Зазначу, що серед кількох експозицій, — «SIUSIU W TORCIK», твори з колекції «Захенти» (5.09.2009–22.11.2009),

ретроспективи творів Павла Яродзького «Найкраще» (Paweł Jarodzki. Najlepsze. 12.09–18.10.2009), «Погляди» (Spojrzenia. Nagroda Fundacji Deutsche Bank, 2009), «Портрет XXI ст.», виразно виокремились два вектори: ретроспектива польського контемпорарі та актуального арт-процесу, в яких переважають медіа та здебільшого масштабні просторові інсталяції.

На сайті галереї нещодавно виокремлено в самостійні категорії проект Кшиштофа Водічко, твори котрого представляли мистецтво Польщі на останньому Венеційському Бієнале (Krzysztof Wodiczko. Goście. 4.06–22.11.2009. <http://www.labiennale.art.pl/>); а також, в якості данини моді на віртуальні прогулянки експозиціями — Wirtualny spacer po wystawach Zachęty (<http://www.rzeczpospolita.pl/pliki/kultura/jarodzki/jarodzki.swf>).

Загалом побіжні враження від прогулянки

Експозиція в замку Язовськем

«Інтервенція», Національний музей, Варшава

Галерея В. Фібака, Варшава

Експозиція галереї «Захента», Варшава

варшавськими галереями приємні не в останню чергу завдяки загаданому вище точному розумінню слова «інтервенція в мистецтві». Скажімо, виставка чудової польської мисткині Еви Курілюк (<http://www.kuryluk.art.pl/>) в маленькому

залі в серці Варшави змусила шукати подробиці про новий варшавський зал контемпорарі-арт. Пошук дав несподівані результати, — зал виявився Аукціонним будинком мережі, що займається аукціонами антикваріату ([312](http://www.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Сопотський аукціонний будинок

Замок Уяздовський

Галерея В. Ошчепко

«Захента»

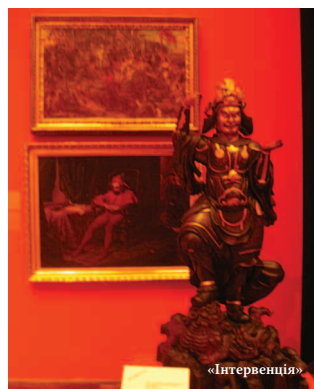
Замок Уяздовський

Виставка фотографій, НМВ

«Інтервенція»

«Інтервенція»

rempex.com.pl/). Уявити подібне співставлення в Україні, де сфери актуального та антикварного мистецтва існують у різних інтелектуальних, просторових, ідейних і, зрештою, економічних вимірах, фактично неможливо.

Взагалі прогулянка галереями міста цього року діє підстави для висновків щодо того, що мода на поєднання актуального та антикварного мистецтва поширилась на більшість маленьких галерей та салонів міста.

Єва Куриляк

Замок Уяздовський

Виставка фотографій, НМВ

Єва Куриляк

Єва Куриляк

Виставка фотографій, НМВ

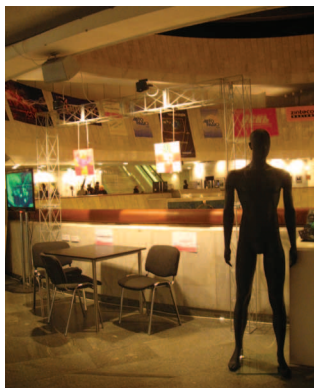
Подібну тактику демонструє нещодавно відкритий на центральній вулиці Варшави, Новому Світі, двоповерховий зал Сопотського Аукціонного Будинку (Sopocki Dom Aukcyjny, www.sda.pl).

Таким чином, культурна політика галерей, що давно і послідовно займаються насамперед і тільки актуальним мистецтвом, у Польщі, чи, принаймні, у Варшаві стає законодавцем моди для інших арт-закладів, початково не пов'язаних з темою контемпорарі-арт. Галерея Войцеха Фібака за час свого існування докорінно змінила концепцію лише один раз: раніше колекціонер збирав твори єврейських митців Польщі, згодом змінив сферу зацікавлень на польське контемпорарі-арт. Два невеликі зали на Краківському передмісті, навпроти університетської брами, наприкінці жовтня експонували твори з колекції галереї, де мені, зокрема, пощастило

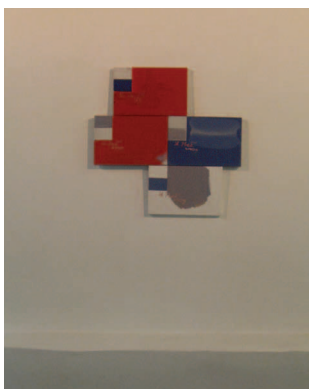
вперше в житті побачити оригінали Яна Лібенштейна (<http://www.galeriafibak.com.pl/>), а також зробити ряд висновків щодо того, що навіть у невеликих станкових форматах сучасне польське мистецтво тягнє до творів у змішаних техніках, з перевагою до просторових побудов.

Contemporary art, Ukraine, 2009

Говорити про оглянуті протягом півроку виставки — все одно що намагатись телеграфним текстом переповісти чийсь біографію: розповісти всі без виключення суттєві подробиці однаково не встигнеш. З іншого боку, мозаїчність вражень, можливо, дасть краще уявлення про різноманітні відтінки арт-процесу, аніж докладне відтворення кожного окремо взятого художнього явища.

Іван Небесник, «Дзига»

Напочатку — кілька слів щодо двох виставок львівського арт-центру «Дзига»: «Зона відпочинку» Івана Небесника та «Наосліп» Юрія Іздрика (обидві вдалились у жовтні 2009 року). Про них шкода говорити в форматі короткого повідомлення. Абстракціоніст Іван Небесник виходить за межі жорстких формулювань форми, оперуючи зрідка — чистим, а переважно сильно розбіленим кольором. Цей метод протистояння художника всім і всяким конфліктним дискурсам у сучасному мистецтві завжди здавався мені надто категоричним, але відвертим, рішучим і чесним, чому винятково привабливим.

Про графіку Юрія Іздрика ніхто не скаже краще, ніж він сам: «Іздрик стверджує, що малювання для нього — це практика імітації, позаяк він не володіє образним мисленням художника. А тому саме таку імітаційну

вартість він і закликає шукати в його роботах». Власне, це формулювання — також продовження нескінченної містифікації в виключно своєрідному розумінні самого автора: твори, визначені в прес-релізі в якості «створених протягом місяця спеціально для галереї «Дзига» датуються 90-ми роками ХХ століття. Правду не визначить жоден мистецтвознавчий аналіз, тому що і вона теж в даному випадку набуває якостей умовності, такої природньої, коли йдеться про властивості сучасного мистецтва.

З осінніх київських виставок хотілося б звернути увагу на «Стани» групи **ubik (Галерея Березницьких, листопад–грудень 2009)**.

Концепція виставки нової арт-групи виводить глядача за межі соціальної проблематики, у напрямку проблематики, навпаки, екзистенційної. Наразі її темою стала розмова про медіа-

Іван Небесник, «Дзига»

культуру за допомогою використання вигаданої цією культурою термінології. Всі живописні композиції виставки доповнено мініатюрними анімаційними сюжетами; тема кожної з них сказана, проговорена художниками із стриманою, зосередженою інтонацією, властивою усамітненню. Сюрреалістичні історії, зведені до формул простеньких сюжетів, знайомлять глядача із ще однією точною зору на універсальну мову мистецтва, здатною цілковито своєрідно обговорювати ті чи інші проблеми, скажімо, глобалізаційного суспільства.

Твори Микити Кадана на виставках «Погляди» (травень 2009, ЦСМ) та «Місце дії» (вересень-жовтень, галерея «Колекція» 2009), відображають симптоматику ідей одного из найбільш цілісних художніх об'єднань в українському сучасному мистецтві: М. Кадан —

один з ініціаторів досить відомої групи «Р.Е.П». В цьому випадку також кращі роз'яснення до виставок належать власне художнику. Коментуючи прапор, акуратно вирізаний з дзеркала, що був експонований на першій із згаданих вище виставок, він свідчить: «большое зеркало в форме знамени, висящее слишком высоко, выступало в качестве метафоры политизации общества; для того, чтобы отразится нем, человек должен приложить определенные усилия».

Виставка «Місце дії» — проект художника, реалізований у співробітництві з колективом архітекторів «група предметів», у виконанні автора означає наступне: «Центральний мотив виставки — площа; в моїх роботах використовувались спутникові фотографії, редуцированні до упрощених геометричних форм, благодаря которым архитектурные

строєння превращаються в геометричний орнамент. Карти об'єднали ракурс авангардних пошуків начала ХХ в. с ракурсом глобалізації, представленим можливостями Google-map. Живопись, колажи, лайтбокси і настенні ассамбляжи в дискусії о публічному пространстві говорили о проблемі мира в его нерасчлененной целостности».

Концепція виставки **Олени Морандо «Стамбул, місто самотності» («Сові-арт», осінь 2009)** продумана в якості нарисів мандрівника. У порівнянні з минулорічною виставкою фотографа, ця виставка значно менш життєрадісна і не так переймається тим, щоб «сделать зрителю красиво»; фотографії 2009 року відрізняє також прискіпливіша увага до композиційної побудови. Зосередженість та абсолютна адекватність творів програмній назві справляють враження, рівне серйозній розмові на якусь виключно важливу тему, — наприклад, про необхідність самотності в якості важливого компонента художньої практики, чи про те, як в цьому місті в дійсності рідко відбуваються виставки професійної фотографії; про все потроху.

Кураторський проект Павла Гудімова **«Міні-мистецтво» (Я-галерея, листопад 2009 року)** — один з дуже вдалих прикладів експериментальних виставок, побудованих на спільності не тем чи технік, але формату творів. На користь різноманітності експозиції довелося поступитися філософською складовою концепції, що, проте, дало чудові результати, — адже цілісність вражень від групової виставки — мета у більшості випадків недосяжна навіть для дуже досвідчених кураторів.

На виставці представлені твори як уже досить широко відомих митців, котрі давно співпрацюють з «Я-галереєю», — від А. Кахідзе та А. Волокітіна — до художників-початківців, а також почасти забутих імен, твори котрих дійсно заслуговують на увагу.

Виставки Вінні Реунова (листопад 2009) та Роберта Саллера (жовтень 2009) в «Карась Галерея» осмислюють традиційну тематику

contemporary-art в процесі винесення традиційних героїв з об'єму медіа до двовимірного живописного простору. Обидва художники розмірковують з глядачем на тему ролі глянцевого видання та аналогічних за форматом телешоу, змушуючи переосмислювати серйозність ставлення до того, що нав'язливо претендує на складову не тільки візуального ряду перехожого/читача/телеглядача, але й на те, що колись називалося «духовним світом людини». А що обидва художники, по-перше, в значній мірі уособлюють українське актуальне мистецтво, а по-друге, експонували ці цикли в межах «Арт-Киева», то можна зробити навіть і такий висновок, що вони обидва навряд чи надовго залишаться у цій країні, позаяк працюють за здобуття дещо просторішого, принаймні в концептуальному сенсі, арт-простору.

Живопис Анни Гідори (Галерея «Триптих», листопад 2009), на мою думку, адресована насамперед тим, хто розуміє під визначенням мистецтво перш за все і тільки мистецтво живопису. Витончений колорит узагальнених форм, як і раніше, забирає глядача до почасти вигаданих безлюдних краєвидів з маленькими будинками, схожими на храми, та храмами, подібними на маленькі будинки. Живопис Анни — концептуально позачасове мистецтво; і ті глядачі, котрим близькі категорії такого гатунку, давно слідкують за всіма її виставками.

Виставка Олексія Аполлонова «Інфанта» (квітень 2009 року, галерея «Ателье Карася») свідчить про те, що геніальні київські пейзажі митця залишилися у минулому, наразі поступившись місцем цілковито новій хвилі. У 2009 році — пірамідальним, трапецевидним, яскравим, майже пістрявим асоціаціям, безпосередньо, чи опосередковано пов'язаних з образом «Інфанти Маргарити» Дієго Веласкеса. Одна з ключових картин всіх без виключення київських колекцій, принаймні другої половини ХХ століття, інфанта у живописному циклі цього художника перетворюється з цілком конкретної дівчинки, чи, скажімо, історичної особи

на хороший привід для роздумів про мистецтво. Втілюючи у кожній композиції іншу живописну манеру, Олексій Аполлонов залишає глядачу право самостійно вирішувати, чий саме почерк з реєстру засновників/випускників шкіл експресіонізму, імпресіонізму, абстракціонізму та Паризької школи у проекції на сюжет цієї картини здається йому ближчим, аніж всі інші.

На двох виставках Матвія Вайсберга — «тридцять два» (вересень, «Ра-галерея»), та «Тільки люди» (жовтень, галерея «Триптих») експонувалось зовсім мало старих робіт; це, окрім іншого, означає, що художник, на щастя, попри все, багато і плідно працює. Назва виставки «Тридцять два» — це номер відділення, поверх та палата Олександрівської лікарні, де Матвій «наблюдал действительность под наблюдением врачей», маючи складнощі з серцем. «Тільки люди», згідно коментарю художника, стала, навпаки, певною антитезою попередній виставці.

Сам Матвій говорить: «Когда-то я не любил работать на заказ, а теперь передумал: большая часть работ сделана именно для выставок, на темы, совпадающие с некими событиями в моей жизни. Мы так устроены, что времен-

ная связь между нами длится только в прошлом; рассматривая свои прошлые работы, ты путешествуешь по окаменелостям. Из прежних картин были выставлены только «Синие скрипачи».

Твори чеського художника Володимира Комарека (VLADIMÍR KOMÁREK), що їх експонувала у вересні галерея «36», різко відрізнялись від більшості київських виставок. По-перше, відсутністю всієї і всякої надмірності, як живописної, так і ідейної; щирістю інтонацій; простором того відтінку експресіонізму, котрий, якщо і з'явиться колись в цьому місті і в цій країні, однаково не проіснує тут довго за причини несумісності послідовної елегантності мислення жорсткій об'єктивній дійсності посткризового пострадянського арт-простору. М'яка щирість інтонацій художника нагадала мені про всі ті нечисленні виставки, після котрих глядач відчуває у природі власного, невиправно зміненого настрою, саме те світло, пояснити природу котрого мистецтвознавці звичайно не здатні, але присутність котрого точно вказує на те, що мистецтво далеко не завжди обов'язково аналізувати, проте не відчути його дійсну присутність неможливо.

Анотація. В статті побіжно оглянуті виставки сучасного мистецтва, котрі відбулися протягом другої половини 2009 року у вибраних музеях та галереях України (Київ, Львів), Польщі (Варшава) та Ізраїлю (Єрусалим, Тель-Авів).

Ключові слова: виставки, експозиції, проекти, художники, сучасне мистецтво, Польща, Україна, Ізраїль, живопис, графіка.

Аннотация. В статье кратко рассмотрены выставки современного искусства, которые состоялись на протяжении второй половины 2009 года в избранных музеях и галереях Украины (Киев, Львов), Польши (Варшава) и Израиля (Иерусалим, Тель-Авив).

Ключевые слова: выставки, экспозиции, проекты, художники, современное искусство, Польша, Украина, Израиль, живопись, графика.

Summary. Poland, Israel: walks around exhibitions. Summary: The author of the article overlooks the exhibitions of the modern art, which took place in the second half of 2009 in the museums and galleries of Ukraine (Kyiv, Lviv), Poland (Warsaw) and Israel (Tel Aviv, Jerusalem).

Keywords: exhibitions, expositions, projects, artists, modern art, Poland, Ukraine, Israel, painting, graphics.